

Sygn. akt I ACa 847/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Mariola Głowacka /spr./
Sędziowie:	SSA Marek Górecki SSA Bogdan Wysocki
Protokolant:	st.sekr.sądowy Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2014 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. H.**

przeciwko **Powiatowi (...)**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu Ośrodek (...) w L., XIII Wydział Cywilny

z dnia 28 kwietnia 2014 r., sygn. akt XIII C 82/14

1. **oddala apelację,**

2. **nie obciąża powódki obowiązkiem zwrotu pozwanemu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

/-/M. Górecki /-/M. Głowacka /-/B. Wysocki

UZASADNIENIE

Powódka M. H. po ostatecznym sprecyzowaniu żądań pozwem wniesionym w dniu 27 lutego 2013r. do Sądu Rejonowego w Kościanie VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Ś. domagała się zasądzenia na jej rzecz od Powiatu (...):

1) kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jej dóbr osobistych przez okres 10 lat licząc do 23 września 2002r.,

2) odszkodowania za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości za okres od stycznia 1968r. do 23 września 2002r. w kwocie po 500 zł miesięcznie.

Nadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany Powiat (...) w odpowiedzi na pozew z dnia 5 sierpnia 2013r. wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Rejonowy w Kościanie VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Ś. postanowieniem z dnia 9 grudnia 2013r. stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Poznaniu Ośrodkowi (...) w L..

Sąd Okręgowy w Poznaniu Ośrodek (...) w L. XIII Wydział Cywilny z siedzibą w L. wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2014r. odrzucił pozew w zakresie roszczenia zapłaty za bezumowne korzystanie z nieruchomości za okres od 1 marca 1995r. do 31 grudnia 1998r. (punkt 1 wyroku), w pozostałym zakresie powództwo oddalił (punkt 2) i odstąpił od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego (punkt 3).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że na mocy postanowienia częściowego Sądu Rejonowego w Śremie z dnia 2 sierpnia 1999r. w sprawie I Ns 265/97 spadek po M. K. nabyły J. K., A. A. i F. Z. po 1/3 części każda z nich, zaś spadek po J. A. nabyły F. Z. i M. H. po 1/2 części każda z nich, spadek po A. A. nabyli M. H. i M. A. po 1/2 części każde z nich, zaś spadek po M. A. nabyła M. H. w całości. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Śremie z dnia 19 lutego 2001r. w sprawie I Ns 265/97 dokonany został dział spadku i zniesienie współwłasności w ten sposób, że powódka stała się wyłączną właścicielką nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 0,0805 ha. W dniu 31 grudnia 1998r. nieruchomość oznaczona jako działka nr (...) o powierzchni 0,0805 ha dla której księgę wieczystą o numerze KW nr (...) prowadzi Sąd Rejonowy w Śremie stanowiła współwłasność powódki i F. Z., a pozostawała we władaniu Skarbu Państwa i była zajęta pod drogę publiczną. Z dniem 1 stycznia 1999r. powyższa nieruchomość stała się z mocy prawa własnością Powiatu (...) na podstawie art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872 z późn. zm.) jako grunt zajęty pod drogę publiczną - drogą powiatową, co zostało potwierdzone decyzją Wojewody (...) z dnia 20 lutego 2002r. W dniu 23 września 2002r. z księgi wieczystej o nr (...) dla nieruchomości o obszarze 0,08,45 ha stanowiącej własność powódki M. H. odłączono część o obszarze 0,08,05 ha i dla odłączonego obszaru założono księgę wieczystą Kw nr (...) w której w dniu 23 września 2002r. w dziale II jako właściciela wpisano Powiat (...) na podstawie decyzji Wojewody (...) z dnia 20 lutego 2002r.(...) (...). Decyzją z dnia 10 lutego 2003r. znak (...) (...) Starosta (...) ustalił odszkodowanie na rzecz powódki M. H. w kwocie 12.700 zł i na rzecz F. Z. w kwocie 12.700 zł za nieruchomość położoną w Ś. oznaczoną jako działka numer (...) o powierzchni 0,0805 ha zajęta pod drogę publiczną oraz zobowiązał Starostę (...) do wypłaty ustalonego odszkodowania. Decyzją z dnia 25 kwietnia 2005r. Wojewoda (...) odmówił stwierdzenia nieważności decyzji Starosty (...) z dnia 10 lutego 2003r. nr (...) (...) Decyzja ta została utrzymana w mocy decyzją Ministra Budownictwa z dnia 25 lipca 2006r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 25 sierpnia 2006r. powódka oraz reprezentujący Skarb Państwa Starosta (...) przed Sądem Rejonowym w Śremie w sprawie I Co 278/06 zawarli ugodę na podstawie której Skarb Państwa reprezentowany przez Starostę (...) zobowiązał się zapłacić M. H. tytułem wynagrodzenia za bezumowne używanie udziału wynoszącego 1/2 w działce nr (...) objętej KW (...) Sądu Rejonowego w Śremie za okres od 1 marca 1995r. do 31 grudnia 1998r. kwotę 7.406 zł w terminie 3 miesięcy od podpisania ugody z ustawowymi odsetkami w wypadku opóźnienia w płatności tej kwoty.

Sąd Okręgowy powyższy stan faktyczny ustalił w oparciu o przedłożone dokumenty urzędowe, które uznał za wiarygodne, gdyż zostały sporządzone w przepisanej formie przez podmioty uprawnione i nie budziły wątpliwości co do swojej prawdziwości. Nie były też kwestionowane przez strony postępowania. Zeznania powódki Sąd uznał za wiarygodne, gdyż były szczere, spójne, korespondowały ze zgromadzonym materiałem dowodowym.

Sąd pierwszej instancji odrzucił pozew w zakresie roszczenia zapłaty za bezumowne korzystanie z nieruchomości za okres od 1 marca 1995r. do 31 grudnia 1998r. w oparciu o przepis art. 199 § 1 pkt. 2 k.p.c., gdyż w tym zakresie sprawa została już prawomocnie osądzona. Na mocy ugody sądowej zawartej w dniu 25 sierpnia 2006r. pozwany zobowiązał się bowiem zapłacić powódce za powyższy okres kwotę 7.406 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne używanie udziału wynoszącego 1/2 w działce nr (...) objętej KW (...) Sądu Rejonowego w Śremie.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że pozwany zgłosił zarzut przedawnienia w zakresie obu roszczeń dochodzonych pozewem. W dniu 23 września 2002r. na podstawie decyzji Wojewody (...) z dnia 20 lutego 2002r. została odłączona część nieruchomości stanowiącej wcześniej własności powódki w związku z którą M. H. wystąpiła z powództwem w niniejszej sprawie. Sąd roszczenie zarówno w zakresie żądania zadośćuczynienia jak i zapłaty odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości uznał za przedawnione zgodnie z art. 117 § 1 k.c. w zw. z art. 118 k.c. Roszczenia te uległy przedawnieniu w dniu 23 września 2012r. Sąd podkreślił, że dla ustalenia przedawnienia dochodzonych przez powódkę roszczeń przyjął najkorzystniejszą dla niej datę, gdyż decyzja stwierdzająca przejście na własność Powiatu (...) nieruchomości została wydana w dniu 20 lutego 2002r. i już od tego czasu powódka mogła dochodzić swoich roszczeń. Powódka wystąpiła z przedmiotowym powództwem dopiero w dniu 27 lutego 2013r. i nie wykazała, by do tego czasu dokonała czynności przerywającej bieg przedawnienia obu roszczeń. Pozwany na rozprawie w dniu 28 kwietnia 2014r. skorzystał z możliwości uchylenia się od zaspokojenia obu roszczeń powódki podnosząc zarzut przedawnienia. W konsekwencji Sąd oddalił powództwo w zakresie w jakim nie zostało ono odrzucone.

Sąd odstąpił od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego kierując się zasadą słuszności wyrażoną w art. 102 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Zdaniem Sądu obciążanie powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w kwocie 3.600 zł jest niezasadne, gdyż M. H. otrzymuje emeryturę w kwocie 638,69 zł, a wspólne gospodarstwo domowe prowadzi z mężem, który utrzymuje się z emerytury w wysokości 1.169,17 zł.

Apelację od powyższego wyroku złożyła powódka zaskarżając wyrok w całości i domagając się zasądzenia na jej rzecz od Powiatu (...) kwoty 208.500 zł tytułem odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości za okres od 1968r. do 23 września 2002r. i kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jej dóbr osobistych.

Pozwany Powiat (...) w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 900 zł.

Powódka w piśmie procesowym z dnia 1 listopada 2014r. stanowiącym odpowiedź na odpowiedź na apelację wskazała, że zaskarża i wnosi o unieważnienie wszystkich decyzji administracyjnych w całości, wpisu do księgi wieczystej nr (...) na mocy którego w dniu 23 września 2002r. z wskazanej księgi wieczystej dla nieruchomości o obszarze 0,0845 ha stanowiącej własność powódki odłączono część o obszarze 0,0805 ha i dla odłączonego obszaru założono księgę wieczystą nr (...) w której w dziale II jako właściciela wpisano pozwanego i ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Śremie w dniu 25 sierpnia 2006r. sygn. akt I Co 278/06.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 26 listopada 2014r. powódka cofnęła częściowo apelację w zakresie punktu 1 zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powódki nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela w całości poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne i uznaje je za własne (art. 382 k.p.c.). Sąd Apelacyjny aprobuje wnioski płynące z tych ustaleń w zakresie w jakim Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie z uwagi na podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczeń.

W pozwie wniesionym do sądu w dniu 27 lutego 2013r. powódka domagała się zadośćuczynienia w kwocie 50.000 zł za naruszenie jej dóbr osobistych w postaci prawa do posiadania i korzystania z nieruchomości, czerpania z niej korzyści przez okres 10 lat do 23 września 2002r. oraz odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości w okresie od stycznia 1968r. do 23 września 2002r. w kwocie po 500 zł miesięcznie tj. 208.500 zł. Pozwany w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji podniósł zarzut przedawnienia obu roszczeń.

Przedawnienie jest jedną z instytucji dawności, która wiąże z upływem czasu określone skutki prawne. Zgodnie z treścią art. 117 § 1 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu. Po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne (§ 2). Stan niepewności prawnej, który ma miejsce w sytuacji, kiedy podmiot, któremu przysługuje prawo nie realizuje swojego uprawnienia, jest bowiem niekorzystny dla podmiotu obowiązującego (dłużnika), dlatego po upływie terminu przedawnienia wierzyciel nie może już domagać się spełnienia świadczenia. Wówczas roszczenie nadal istnieje, ale ten przeciwko komu jest ono skierowane, może bez ujemnych konsekwencji prawnych odmówić podjęcia zachowania, do którego jest zobowiązany. Jego zobowiązanie przekształca się bowiem w tzw. zobowiązanie naturalne, a po stronie wierzyciela odpada możliwość żądania od organu państwa, aby użył przymusu w celu skłonienia zobowiązanego do odpowiedniego działania.

Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata (art. 118 k.c.). W myśl art. 120 § 1 i 2 k.c. bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Bieg przedawnienia roszczeń o zaniechanie rozpoczyna się od dnia w którym ten, przeciwko komu roszczenie przysługuje, nie zastosował się do treści roszczenia. Początek biegu terminu przedawnienia nie jest uzależniony od istnienia po stronie uprawnionej lub zobowiązanej określonego stanu świadomości lub wiedzy co do tego, że bieg terminu przedawnienia się rozpoczął lub że termin ten już upłynął.

Zarówno roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości jak i roszczenie o zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych przedawniają się z upływem 10 lat. Termin ten dla obu dochodzonych pozwem roszczeń rozpoczął bieg najpóźniej (tj. przy przyjęciu rozwiązania najkorzystniejszego dla powódki) w dniu 23 września 2002r. Oznacza to, że po upływie 10 lat od wskazanej daty tj. 23 września 2012r. roszczenia powódki zarówno z tytułu odszkodowania jak i zadośćuczynienia uległy przedawnieniu. W niniejszej sprawie pozew został wniesiony w dniu 27 lutego 2013r., a zatem po upływie terminu przedawnienia obu roszczeń. Pozwany w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji podniósł zarzut przedawnienia i Sąd w pierwszej kolejności obowiązany był ten zarzut ocenić. Sąd pierwszej instancji uznając, że roszczenia uległy przedawnieniu nie był zobowiązany rozważyć zasadność dochodzonych roszczeń w sytuacji, gdyby zarzutu przedawnienia nie podniesiono. Podkreślić przy tym należy, że powódka zarówno w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji jak i w apelacji w ogóle nie odniosła się do zarzutu przedawnienia roszczeń. Powódka nie twierdziła nawet, aby w okresie biegu terminu przedawnienia podejmowała jakiegokolwiek czynności, które doprowadziłyby do jego przerwania bądź też, aby w tym czasie doszło do zawieszenia biegu przedawnienia.

offman

Odnosząc się natomiast do sformułowanych przez powódkę w piśmie procesowym z dnia 1 listopada 2014r. stanowiącym odpowiedź na odpowiedź na apelację żądań zasądzenia kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za okres 13 lat, unieważnienia wszystkich decyzji administracyjnych w całości, unieważnienia wpisu do księgi wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Śremie dokonanego w dniu 23 września 2002r. i polegającego na odłączeniu części o obszarze 0,0805 ha i założenia dlań nowej księgi wieczystej, gdzie w dziale II jako właściciela wpisano pozwanego oraz żądania unieważnienia ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Śremie w dniu 25 sierpnia 2006r. sygn. akt I Co 278/06 należy zwrócić uwagę, że w zakresie tych żądań powódka rozszerzyła żądanie

pozwu i tym samym zmieniła powództwo. Przed Sądem pierwszej instancji powódka domagała się kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jej dóbr osobistych w okresie 10 lat (vide: pismo procesowe powódki z dnia 4 kwietnia 2013r. - k. 50 akt). Natomiast w w/w piśmie z dnia 1 listopada 2014r. powódka podała, że kwota 50.000 zł stanowi zadośćuczynienie za naruszenie jej dóbr osobistych w okresie 13 lat, a więc za dłuższy o 3 lata okres, w stosunku do podawanego w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Żądania, o których mowa w piśmie powódki z dnia 1 listopada 2014r., nie były rozpatrywane przez Sąd Okręgowy. W postępowaniu apelacyjnym Sąd II instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, jednak w odniesieniu do skonkretyzowanych wcześniej żądań oraz twierdzeń obronnych stron. W postępowaniu apelacyjnym możliwe jest cofnięcie lub ograniczenie powództwa, a także uznanie pozwu i zawarcie ugody. W takich sytuacjach dochodzi bowiem do ograniczenia zakresu kognicji Sądu II instancji w stosunku do tego, co było przedmiotem postępowania przed Sądem pierwszej instancji, stąd też uwzględnienie wymienionych czynności nie koliduje z charakterem postępowania apelacyjnego. Zgodnie natomiast z art. 383 k.p.c. w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy. W rozpoznawanej sprawie nie nastąpiła żadna z opisanych w art. 383 k.p.c. sytuacji, które umożliwiałyby powódce wystąpienie z nowymi żądaniami. Nie uległy bowiem zmianie okoliczności faktyczne sprawy ani żadne z dochodzonych pozwem roszczeń nie dotyczy świadczeń powtarzających się. Przedmiotem rozpoznania przez Sąd Apelacyjny mogły być zatem tylko roszczenia zgłoszone w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji i które następnie były przedmiotem rozpoznania tegoż Sądu.

Biorąc powyższe pod rozwagę apelację powódki, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalono.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł stosownie do art. 102 k.p.c. odstępując od obciążenia powódki obowiązkiem zwrotu pozwanemu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Zdaniem Sądu Apelacyjnego sytuacja ekonomiczna powódki oraz jej subiektywne przekonanie o zasadności dochodzonych roszczeń powodują, że w niniejszej sprawie zachodzi szczególny wypadek uzasadniający nieobciążenie jej kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej. Powódka uzyskuje emeryturę w kwocie 638,69 zł miesięcznie, emerytura jej męża wynosi 1.169,17 zł miesięcznie. Łącznie więc ich świadczenia wynoszą 1.807,86 zł miesięcznie. Kwota 900 zł, której pozwany w odpowiedzi na apelację domagał się zasądzenia od powódki stanowi połowę łącznych dochodów miesięcznych powódki i jej męża.

/-/SSA Marek Górecki /-/SSA Mariola Głowacka /-/SSA Bogdan Wysocki